

Toplumsal Cinsiyete Duyarlı Afet ve Acil Durumlar Yönetimi Çalışma Grubu

Kadınlarla Dayanışma Vakfı Özgül Kaptan

Gerekçe

İnsanların afetler nedeniyle karşılaştıkları riskler ve zararlar, hem fiziksel koşulları hem de toplumsal konumlarına bağlı olarak farklılıklar gösterir. Bireylerin, toplumsal konumuna göre değişen kırılganlıkları ve kapasiteleri afetlerle başa çıkma ve normalleşme yeteneklerinde belirleyici olur. Toplumsal ağlar, güç ilişkileri, bilgi ve beceriler, toplumsal cinsiyet rolleri, yaş farkı, sağlık ve maddi kaynaklara erişim gibi faktörlerin hepsi birden afetler karşısındaki risk, zarar görebilirlik ve afetlerin olumsuz etkileri ile başa çıkma kapasitelerini etkilerⁱ. Bu faktörler arasında cinsiyet eşitsizliğinin, en yaygın ve köklü biçimlerde yaşandığı, bütün toplumun yarısını etkilediği göz önüne alınarak, afet ve acil durumlarda kadınların özel ihtiyaçlarının belirlenerek toplumsal cinsiyete duyarlı farklı stratejilerin ve sosyal politikaların belirlenmesi çok önemlidir. Cinsiyet eşitsizliğine, göçmenlik, mahpusluk, etnisite gibi başka ayrımcılık üreten konumlar eklendiğinde ortaya çıkan çok katmanlı ayrımcılık ise, yaşanan afetin kendi olumsuz sonuçlarını gölgede bırakarak, ayrımcılığa bağlı toplumsal kriz potansiyeli öne çıkmaktadır. Buna en yakın örnek içinde yaşamakta olduğumuz Suriye krizidir. Örneğin, Türkiye'ye sığınan Suriyeli kadınların çocuk yaşta zorla evlendirilmesi sadece savaş afetinin yarattığı bir sonuç değil, cinsiyet eşitsizliğinin bir sonucudur.

Bilindiği gibi Suriye'deki savaşın etkisiyle yerlerinden edilmiş ve Türkiye'de "geçici korunan" Suriyelilerin sayısı resmi olmayan rakamlara göre Kasım 2014 itibarıyla 2 milyona ulaştıⁱⁱ. Ağustos 2014 başında Irak'ın Sinjar bölgesine IŞİD tarafından yapılan saldırı sonucunda on binlerce Yezidi bölgeyi terk ederek Türkiye'ye sığındı. Keza yine 2014 yazında Suriye'nin kuzeyinden yaklaşık 137 bin kişi 3 gün içerisinde Türkiye'ye sığınmak zorunda kaldı. Bölgedeki egemenlik çatışmalarının neden olduğu bu zorunlu göç afet literatüründe "insan eylemlerinin" neden olduğu afetlerden biridir. Zorunlu göçe maruz bırakılan bu topluluğun önemli bir kısmını kadınlar ve çocuklar oluşturuyorⁱⁱⁱ.

Sosyal yaşamdan mahrum kalma, insan ticareti, güvencesiz ve ucuz çalıştırma (emek sömürüsü) ev içi şiddet ve cinsel şiddet gibi risklerle karşı karşıya kalan ve/veya bu risk altında bulunan Suriyeli ve Iraklı kadınlar için barınma, istihdam, rehabilitasyon, eğitim, sağlık ve hukuksal danışmanlık gibi alanlarda koruma sağlayan hizmetlere ulaşabilmeleri için kamplar da dahil olmak üzere özel çalışmaların yapılması gerekiyor. Kadınların zarar görebilirliğinin önüne geçilmesi, uzun vadeli, uygulanabilir proje ve politika önerilerinin geliştirilebilmesi ve nihayetinde yapılan çalışmaların insani yardım ilkeleri çerçevesinde

gerçekleştirilebilmesi gibi ihtiyaçlar, sivil kuruluşların konu özelinde birlikte çalışmasını önemli kılıyor.

Çalışma Grubu Çerçeve Önerileri

Yukarıda belirtilen gerekçe çerçevesinde, üyelerin katılımıyla gerçekleşen 17 Ekim 2014 tarihinde 3. SİTAP Çalışma Grupları toplantısında "Toplumsal Cinsiyete Duyarlı Afet Yönetimi Çalışma Grubu" kurulması önerisi getirilmiş ve tüm katılımcılar tarafından onaylanmıştır. Konuyla ilgili değerlendirmeler aşağıdaki gibidir:

- Göçün toplumun tüm kesimlerince bir dayanışma konusu olarak algılanabilmesi için, kamuoyunun afet algısı deprem ve doğal afetler eksenli tanım düzeyinden çıkarılmalıdır.
- İnsani yardım ilkelerinin evrensel nitelikleri konusunda farkındalık yaratılmalıdır.
- Hem kadın örgütlerinin afet konusunda farkındalıklarının artırılması hem de toplumsal cinsiyete duyarlı bir afet yönetimi bilincinin oluşturulması için Suriyeli ve Irak'lı kadın sığınmacılar özelliğinde bir çalışma yapılmalıdır.
- Son gelişmelerin ardından yoğun olarak göç alan merkezlerdeki yerleşik sığınmacılarla ilgili yapılmış olan toplumsal cinsiyet eksenli ihtiyaç analizlerinin eksikleri tamamlanarak, konunun öne çıkarıldığı dayanışma kampanyalarına öncülük edilmelidir.
- İhtiyaç analizlerinin sonuç değerlendirmeleri ve konuya yönelik öneriler rapor haline getirilerek kamuda yaygınlaştırılmalıdır.

Bu bilgi notu SİTAP web portal üzerinde bir forum açılarak SİTAP üyeleri ile paylaşılacak; üyelerin yorum ve önerileri alınacaktır.

ⁱ Pincha, C. (2008). Gender Sensitive Disaster Management: A Toolkit for Practitioners

ⁱⁱ ORSAM (2015). Suriyeli Sığınmacıların Türkiye'ye Etkileri

ⁱⁱⁱ Forbes Martin, Susan; Tirman, John (2009). Women, Migration and Conflict: Breaking a Deadly Cycle